

הלכות חל המועד סימן תקמו

ובלבד שלא יעשה סעודת (ג) [ג] ארוסין (ג) הארוס בבית ארוסתו (ד) בשעת ארוסין. יומתר לעשות (ה) רקודין ומחולות. ולעשות סעודת הארוס עם מרעיו שלא בבית ארוסתו, וכן לסעד הארוס בבית ארוסתו שלא בשעת ארוסין, (ו) מתר: ב (ו) יומתר להחזיר גרושתו מן (ח) הנשואין: ג הכל מתרים לשא (ז) (ט) בערב תרגל (י) ולעשות סעודה כרגל, בין בתולות בין אלמנות: ד (יא) יומתר לעשות כרגל סעודת ברית (יב) מילה וכן סעודת פדין

ג הריב"ש בחשקה ד שם כמערך ח ה בריתא לבי ר' עמרם שמהו דנשואין ביום ראשון הוא ו הריב"ש בחשקה ו הוספות שם

שערי תשובה

פן נלע"ד, אבל סקם כתיבה לנרדף תרדים סקר כ"י ואפילו קש"מב ע"י סופר סקר מטעם שכתבתי כ"י, ואע"פ שלא התירו שנוי מעט בחתימה כדק"ן והאמן מכליב משמע שיהא השנוי נכר בפלאכה עצמה, מ"מ במלאכה החתימה שכתבתי שפי ורגילי בה אינשי ספי מהסודי ובשנוי מעט ספי, ע"ש. ובכ"י"ו כי תשובת כתי"י ה"י"ו ה"י"ו מכריז"ש שהיה נדבון ונשאל שאלות מן השמים והשמים לו, ונשאל אם יומתר לקחת פרוש פסוק [אין תלקח בחי"מ], והשיבו לו: אומ"ק ה"י שפיר צ"ל המצניע פלגיה שפיתרשין חידוש פלגיה ומקמיהם אומ"ק על פרו"ן, אומ"ק שפירש נאמ"קים יותר מכל טענות נאמ"ק, וכל אומ"ק הח"ש"קים מןש"ב"ת וקבולת פלגיה ומירה ובפוסקים הקמ"מ"ם אומ"ק ונחמד לפני הפל"ה העליון, ואם על אבות קפ"ר חסר מלאכה בחי"מ, כ"ש וכ"ש ע"ש לה"ש על אבות המורכבות והקבולת הו"נה הנקרא ע"ש לקב"ב שלא ישכחו ויאדור, וכל הנחות אחרו מקבל ש"ר עליהם, זה פירשי לי וישמו בפי אמת. ונראה שאגרת חפציו של אדם שאין בהם דבר האב"ר אסור לקב"ב אף ע"י שנוי, וכל אגרות של שלום ושואל בשלום תב"ד א' כבש"ר לו שלום ת"י היא משפחו וכבדו אומ"ק סתמה התירו לקב"ב אגרות תרשות ותרשו כי הם אגרות של שלום, עכ"ל:

באר היטב פנהוג בינינו, אבל הסעודה שרגילין לעשות אחר כתיבת התנאים אסור לעשות בחי"מ, וכ"ש כרגל כשהוא סו"ד עם הפלה בפעם ראשונה אחר כתיבת התנאים שפ"ו, ס"ו: (ג) ארוסין. וכתב ט"ו: ונראה דכ"ש סעודת נשואין הראשונה דהנוי שנשא ערב כרגל ולא אכלו שום סעודה עד תרגל דאסור, וכ"מ להנ"א בריב"ש שכתבתי ב"י, עכ"ל. וע"ן ס"ג ובמ"א ס"ק ד: (ד) בערב. ונראה בשח"מ ולא בעז"ש סמוך לחשכה, מהר"מ"ט בחדושי קבולות על הרי"ף, ובכנה"ג כתב דהשלם נחמדן לשא אשה בעז"ש אפלו בערב סמוך לחשכה, והמ"א כתב דקמ"דונגנו נחמדן לשא אשה ע"ש סמוך לחשכה אבל בעז"ש לא נהגו לשא אשה פל"ל, ע"ש הטעם, ולכן אין לשנות הפנהוג: (ה) מילה. אפלו מילה שלא בנמנו סקר לעשות סעודה בחי"מ, וה"ה בכדיון סגן אפלו שלא בנמנו, דלא חשיבי שמתה אלא סעודת נשואין לבד, ונראה

[ג] ארוסין. עכ"ל. וע"ן משפ"ח"ת נכתב דלפי צדיו לפרש לקמן בפ"ש ע"פ ג הנוי סעודה טענה כ"י, ע"ש, וע"ן באה"ע סימן סד בח"ס וכ"ש שם ס"ק ז בשם הלשק"א והריב"ש א"ת, ע"ש כ"י בחי"מא"י סימן סב וסימן סד:

משנה ברורה

(יא) ואפילו לארס איתת בלבד ולעשות סעודה גס"פ אסור, דכיון דלא נשאה מעולם היא עתה חדשה לו ואיבא שמתה: (ט) בערב כרגל. האחרונים פנהוג דיש להזהר לכתיבה לעשות הנשואין בשח"מ, כדי שיהא יכול לשמ"ע עמה יום אחר קדם כרגל וגם שיהא יכול לעשות סעודה ראשונה בחל, ואם מאיזה סבה נתאחר והוא שעת הדחק, (יב) מתיר האליה רבה לשא אפלו סמוך לחשכה. וע"ן במגן אברהם שכתב דקמ"דונגנו המנהג שלא לשא פל"ל בערב יום טוב, (יג) אכן אם יש צ"ח גדול בדיבור אין להתמיר: (י) ולעשות סעודה כרגל. שאין עקר השמחה אלא תחלת הנשואין, ואף על פ"י שמשמחין בסעודת הנשואין כל שבק"ה שרי, המשמע האפלו בלילה (יד) שרי לעשות סעודה, דהוא יום אסור. וע"ן במגן אברהם דנצ"ח דהלילה נגבר אחר היום ואסור לעשות סעודה הראשונה (טו) בלילה, וכתב דמטעם זה נהגו שלא לשא בערב כרגל; אכן בשעת הדחק, (טז) כתב האליה רבה והמור הקציעה דמתיר לשא ערב כרגל ולעשות סעודה בלילה: (יא) מתיר לעשות נכ"י. ואין נפקא מנהג בין ה"י בנמנו ובין שלא בנמנו, דלא חשיבי שמתה אלא סעודת נשואין וארוסין בלבד:

שער הציון

(ז) אלהי רבה ומור הקציעה, וכן במאמר פ"ר ד"כ"י מפקק על דעת הט"ו: (ח) מאמר פ"ר ד"כ"י, דכ"ן אין להתמיר. ואפלו בסעודה גמורה הוא נזקא קשועשה בשעת התנאים, אבל שלא בשעת טענה אין להתמיר פל"ל, ודלא כט"ו שהפליג להתמיר פנה: (י) סגן אברהם ואלהי רבה, וכן טע"ע מהנ"א, ודלא כט"ו: (י) ט"ו: (ס) ד"ה אפלו בנשואין שרי, ודקלמה בסעיף ג: (כ) בן כהב בפתיחתו שלם בשם האש"ל אברהם ובשם השוכת פת"ר סופר והפגל פנה אין מוחיחן אותו, ובאמת המשנה סתמא קאמרה דספר ומשמע כמנהג ישראל שעושיין משתה, ושמע מנה דכיון דתחלת נשואין לא מקרי שמחה, גם על"י"י הסעודה לא ה"י שמחה: (ל) דאף בנשואין אשה תולשה דעת השלחן ערוך דאם עשה בערב כרגל מותר לעשות סעודה בלילה, ופשוט דבמחזור גרושתו אין להתמיר, כן נראה לעניית דעה"י: (מ) פרי"ק ג"ד: (נ) וכן דעת המור הקציעה: (נ) בן משמע מפנה אפרים: (ז) בן משמע בבית יוסף שהוא מקור דין זה, ע"ן שם שהוכיח כן מתשובת הריב"ש. ומה שכתב בט"ו בשם הריב"ש הסך זה, סתמו עליו כמה אחרונים, ויש שכתבו ששעות סופר הוא וצ"ח לו מר 'הרשב"א', וגם זה אינו נכון, דהלא בבית יוסף הביא בשם הרשב"א אחרת לקבל פנה וצ"ח קס"ד בבית יוסף, ומאן נצ"ח לו בפשיטת לסמוך על תשובת אחרת הפסקת ואכן זה קצת פלא, שתשובת זו שהביאה בבית יוסף בשם הרשב"א להתמיר בע"ן זה כחובה אות באות בשלטי"ב נבחרים סוף קבולות בשם הריב"ש, ומה נראה שלא היו סתורות דברי הרשב"א לתד"י. ומה נראה ששעות סופר הוא בשלטי"ב בבורים וצ"ח לו מר 'הרשב"א', כי מהרי"ט"א בחדושי למו"ד לט"ו דף ח עמוד ב מוכח קצת דברי הרשב"א לה דהנשוא ערב כרגל מותר לעשות סעודה בלילה: ויש לדחות דקאי רק לטעם של פנה ורביה, וגם דנזקא סעודה מתנדב לשם נשואין אסור ול"א כוללה בסעודת רגל, ולכן כוללה בסעודה א"ת דברי הט"ו: (ט) ע"ן בדברי דרע"ה בפעם אסור הנשואין בפועל דהוא דאורנ"א, ולכן הקמ"ר שלא לעשות סעודה בלילה דהוא חשש דאורנ"א, והאליה רבה ובג"ד ישיב דחו דבריו, דסעודה בלי נשואין הוא רק אסור דרובן לבלי עלמא. והתמיר משה ד"ה דכ"י מטעם אחר, דמצינו עשה של שמחה אינו נוהג בלילה הראשונה, מהא דפסקים דף ע"א. וע"ן בשאגת אר"ה סימן סח דהוא גס"פ מסיק דכלילה אינו אלא מדרבנן, ואם כן אה"י ששיר הכרעת הבית יוסף דאין להתמיר פנה: (ט) וכן מוכח מהדושי ריב"א:

התנאים, אבל שלא בשעת טענה אין להתמיר פל"ל, ודלא כט"ו שהפליג להתמיר פנה: (י) סגן אברהם ואלהי רבה, וכן טע"ע מהנ"א, ודלא כט"ו: (י) ט"ו: (ס) ד"ה אפלו בנשואין שרי, ודקלמה בסעיף ג: (כ) בן כהב בפתיחתו שלם בשם האש"ל אברהם ובשם השוכת פת"ר סופר והפגל פנה אין מוחיחן אותו, ובאמת המשנה סתמא קאמרה דספר ומשמע כמנהג ישראל שעושיין משתה, ושמע מנה דכיון דתחלת נשואין לא מקרי שמחה, גם על"י"י הסעודה לא ה"י שמחה: (ל) דאף בנשואין אשה תולשה דעת השלחן ערוך דאם עשה בערב כרגל מותר לעשות סעודה בלילה, ופשוט דבמחזור גרושתו אין להתמיר, כן נראה לעניית דעה"י: (מ) פרי"ק ג"ד: (נ) וכן דעת המור הקציעה: (נ) בן משמע מפנה אפרים: (ז) בן משמע בבית יוסף שהוא מקור דין זה, ע"ן שם שהוכיח כן מתשובת הריב"ש. ומה שכתב בט"ו בשם הריב"ש הסך זה, סתמו עליו כמה אחרונים, ויש שכתבו ששעות סופר הוא וצ"ח לו מר 'הרשב"א', וגם זה אינו נכון, דהלא בבית יוסף הביא בשם הרשב"א אחרת לקבל פנה וצ"ח קס"ד בבית יוסף, ומאן נצ"ח לו בפשיטת לסמוך על תשובת אחרת הפסקת ואכן זה קצת פלא, שתשובת זו שהביאה בבית יוסף בשם הרשב"א להתמיר בע"ן זה כחובה אות באות בשלטי"ב נבחרים סוף קבולות בשם הריב"ש, ומה נראה שלא היו סתורות דברי הרשב"א לתד"י. ומה נראה ששעות סופר הוא בשלטי"ב בבורים וצ"ח לו מר 'הרשב"א', כי מהרי"ט"א בחדושי למו"ד לט"ו דף ח עמוד ב מוכח קצת דברי הרשב"א לה דהנשוא ערב כרגל מותר לעשות סעודה בלילה: ויש לדחות דקאי רק לטעם של פנה ורביה, וגם דנזקא סעודה מתנדב לשם נשואין אסור ול"א כוללה בסעודת רגל, ולכן כוללה בסעודה א"ת דברי הט"ו: (ט) ע"ן בדברי דרע"ה בפעם אסור הנשואין בפועל דהוא דאורנ"א, ולכן הקמ"ר שלא לעשות סעודה בלילה דהוא חשש דאורנ"א, והאליה רבה ובג"ד ישיב דחו דבריו, דסעודה בלי נשואין הוא רק אסור דרובן לבלי עלמא. והתמיר משה ד"ה דכ"י מטעם אחר, דמצינו עשה של שמחה אינו נוהג בלילה הראשונה, מהא דפסקים דף ע"א. וע"ן בשאגת אר"ה סימן סח דהוא גס"פ מסיק דכלילה אינו אלא מדרבנן, ואם כן אה"י ששיר הכרעת הבית יוסף דאין להתמיר פנה: (ט) וכן מוכח מהדושי ריב"א:

הלכות חל המועד סימן תקמו

ביאורים ומוספים

הגזירה של שמא יכתוב.

[משנ"ב ס"ק ב]

שמןהר להקשר בתנאים לשדוך בחל המועד².

[משנ"ב ס"ק ט]

אכן אם יש צורך גדול בקבר אין להקמיר⁴.

4) ובמקום שהוא שעת הדחק, כגון במעשה שהיה שקבעו חתונה לערב יום טוב והכינו סעודה והזמנו הקרואים, כתב בשו"ת שואל ומשיב (מהדורה ג' ח"א סי' קד) שאף שהאון מחרש"ק אסר לקיים את הנישואין משום שהמגי"א כתב שנהגו שלא לשאת בערב יום טוב, כתב על כך השואל ומשיב שכיון שכבר הזמנו הקרואים והוכנו כל צרכי החופה, באופן זה אמרין 'גדול כבוד הבריות', שכיון שהרשב"א והתוס' הרבה פוסקים וכן השו"ע פסקו להיתר, אין לאסור בשעת הדחק וכדעת הא"ר והחיי ארם, ואין לך שעת הדחק גדולה מזה.

[משנ"ב ס"ק יא]

דלא קשיבי שמהא אלא סעודת נישואין וארוסין בלד⁶.

5) ולערוך חנוכת הבית במועד, כתב הכף החיים (סי' יט) שמהמבואר כן שאין נחשבת שמחה אלא סעודת נישואין וארוסין, אם בן יהיה מותר לערוך חנוכת הבית במועד, והש"י חמד (אסיפת דינים מערכת חול המועד סי' כג) הביא מהמנחת פיתים שיש לדון בזה, מאחר שהמקור בגמ' לאיסור נישואין הוא משמחת חנוכת בית המקדש, ולכאורה היה מקום לומר שהוא הדין חנוכת הבית שאדם עושה בביתו, אמנם הביא מהמנחת פיתים כתב שאפשר שיש לדהות סברא זו, ששמא דוקא חנוכת בית המקדש אסורה ולא חנוכת ביתו.

2) ולענין דיתר כתיבת התנאים במועד, ראה לעיל (סי' תקמ"ה ס"ק ב) מה הטעם שהתירו לכתוב שטר תנאים במועד, וראה שם (סי' כא) מה שהבאנו מדברי הפוסקים היאך ראוי לנהוג בזמנינו בכתובת התנאים, ובזמנינו שאין הדרך לכתוב בשטר התנאים את פרטי ההתחייבות אלא כותבים 'כמדובר', ראה מה שהבאנו שם מדברי הפוסקים האם יש לכתוב את השטר קודם המועד.

[משנ"ב ס"ק ח]

אצל אם נרשה מן הארוסין אסור להקמיר ולקנס⁸.

3) ומי שקידש אשה ונמצאה טעות בקידושין והוצרך לקדשה שנית, הסתפק הפמ"ג (א"א ס"ק ג) האם מותר לקדשה במועד, והכתב סופר (על מועד קטן, סוגית אין מערבין שמחה בשמחה) כתב שפשוט לו שאם כבר די עמה חיי אישות ואחר כך נודעה הטעות, אינה נחשבת חדשה עבורו, ומותר לקדשה במועד, ולפי זה כתב שיש ליישב את קושית הטורי אבן (מועד קטן ח, ב), שהקשה מדוע הוצרכו חז"ל לגזור שלא ליבם במועד מחשש שמא יכתוב, והלא הדבר אסור משום 'ושמחת בתגך' ולא באשתך, וביאר, שלפי סברתו נצרכת הגזירה באופן שקידש אשה וחי עמה ונמצאה טעות בקידושין ואחר כך נשאה אחיו כדין (שהרי מותרת היא לו מאחר שלא היתה נשואה לאחיות), ומת הבעל וכעת אחיו שחי עמה בתהילה בא ליבמה, שאף שאינה חדשה אצלו אסור לו לשאת אותה ביום טוב מחמת

תְּלֻבוֹת הַל הַמְּוֹעֵד סִימָן תְּקוּמוֹת

בִּיאורִים וּמוֹסָפִים

1) ובמקום שנהגים להספיד בבית [וכן בזמנינו שמספידים בבית הלווית]. כתב הכף החיים (סיק ד) שטוב לפנות משם את המת מיד, כדי שלא יבואו להספידו.

2) וכן לענין העמדת מצבה על הקבר, כתב בשו"ת לבושי מרדכי (ח"ב י"ד סי' קמ) שאף בתוך שלושים יום להג' אין לעשות כן [וכל שכן בחול המועד עצמו], כיון שהמנהג הוא להספיד את המת כשמעמידים מצבה על קברו, ואסור להספיד את המת אפילו בתוך שלושים להג' כמבואר בשו"ע (סי' ג), וכן כתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"א סי' נא-נב).

וכן לענין הדלקת נר בחודר שהמת נמצא בו, או במקום שאוכלים שם, כתב לקמן (סי' תקנח ס"ק ג) שבחול המועד אין לעשות כן, שגם מתוך כך יבואו להספידו, אלא ידליק במקום אחר בבית.

[משניב ס"ק ב]

עד אחר שלשים יום⁽⁸⁾ וכו', לְבָבוֹת הַלְהַצְטֵעַ פְּרָקְלִי.

3) ואף שבגמ' (ברכות נח, ב) אמר רב שאין המת משתכח מן הלב אלא לאחר י"ב חודש, כתב בשו"ת בית אפרים (יריד סי' עח) שצריך לרחוק ולומר שתוך שלושים המרידות היא ביותר [ואף אם יספיד אותו לא תתוסף מרידות בלבו, כמבואר בשו"ע להלן ובמשניב ס"ק ה], מה שאין כן לאחר שלושים, אף שהמת אינו משתכח מן הלב, מימ אין מרידות כל כך, ולכן אם יספיד אותו תתעורר ותתוסף המרידות בלבו כיום המיתה, ולא תשכח עד שלושים יום, ומשום כך אם מת קודם שלושים יום מהחג, אין להספידו בתוך שלושים להג' [וראה שם מה שביאר בזה לדעתו שמתוך להספידו במת לפני שלושים, אם הוא בתוך שלושים למיתה, וכן ביאר הגר"ש אלישיב (הערות מעד קטן ח, ב) שצריך לומר שיש כמה דרגות בשיכחת המת.

4) ומצות השמחה כהל' כתב לעיל (סי' תקכט ס"ק טו) שהיא מצוה מן התורה, דכתיב 'ישמחת בחגך'. הדוסף שם (סי' טז) שגם חול המועד הוא בכלל הרגל לענין השמחה.

[שעה"צ ס"ק ב]

וכן לדעת שמו"ק⁽⁵⁾ וכו', דְּטַעַם הַפְּשָׁה הוּא קָרֵב.

5) וכן מה שכתב במשניב שאסור להספיד גם אם המספיד הוא אחד מן האנשים שמוטל עליהם להתאבל על המת, היינו רק לדעת שמו"ק, כי לדעת רב שאסור דוקא בשכר, אם כן כשהמספיד הוא האבל בעצמו, ודאי שמתר.

6) שלדעת רב האיסור הוא רק להספיד בשכר, משום שחששו חכמים שלא ישארו לו מעות לעלות לרגל [וכן בזמן הזה כדי שישארו לו מעות לשמחת הרגל (רא"ש פ"א סי' יג)].

[משניב ס"ק ג]

וְאֶפְלוּ עַל הַלְמִידֵי־חֵקֶם שְׂמֵחִים⁽⁷⁾ וכו', צֵל שְׂמֵחָה רְחוּקָה⁽⁸⁾ וכו', וְצֵן פְּעֻרֵי־הַשּׁוֹקָה⁽⁹⁾.

7) ובטעם דעה זו כתב בשעה"צ (סי' ד) שאין בזמנינו דין תלמיד חכם, וכן כתב במשניב להלן (סי' יב) בשם המג"א שתלמיד חכם הוא מי ששואלים אותו דבר הלכה בכל מקום ואומר, ואפילו אינו יודע לישא וליתן בה, ובזמנינו אין תלמיד חכם בזה.

8) כלומר שבאה לו שמועה רחוקה קדם שלושים יום לפני הרגל, ולא היתה שעת הכושר להספידו עד תוך שלושים לרגל, אבל משבאה לו שמועה בתוך שלושים לרגל אף שהיא רחוקה, כתב השר"ע להלן (סי' יד) שמתוך לספור על כל מת, ומה היא שמועה רחוקה, כתב לקמן (סי' תקמח ס"ק נא) ששמע על כך לאחר שלושים יום ממקן שמת [כמבואר בשו"ע (יריד סי' תב ס"א)].

9) שם הביא בשם השבות יעקב (ח"ב סי' כה) שאם המספיד אינו קרובו של הנפטר, אלא שמספידו בשביל כבוד תורתו, מותר המשך במילואים עמוד 4

[משניב ס"ק יג]

לְהַשִּׁיר הַשֶּׁזֶר וּלְעֵבֶן הַקְּשָׁרִי⁽⁶⁾.

6) ולעיל (סי' תקלג ס"ק יא) כתב, שמתוך לתלוש זרע פשתן לצורך חיפיה שהנשים חופפות בו להחליק בשן ולצמצח מראיהן, והדוסף שאף על פי שלשם כך אינו צריך אלא לחתוך את ראש הגבעול ולא לתלוש את כל הצמח, לא הטרחהו חכמים ויכול לעשות כפי שרגילו בחול.

[משניב ס"ק יז]

אָבֵל מְרֵאשָׁה⁽⁷⁾ אָסוּר גְּלוּת וְהַסְפָּתָה בְּחַלְה־הַמְּוֹעֵד בְּאִשָּׁה כְּמוֹ בְּאִישׁ⁽⁸⁾.

7) ובטעם החילוק כתב בשעה"צ לעיל (סי' תקלא ס"ק טו). שדוקא על גידול שיער שנעשה על ידו מנוול גזר שלא לספר במתנד כדי שלא יבנס למועד כשהוא מנוול, והדוסף, ששיער שהחירו הוא דוקא אם העברתו תביא לפי ותיקן הגוף, שאם לא כן אסור מצד מלאכת גזר במועד, והעיר, שבמג"א (שם סי' יב) משמע שכל שיער חוץ משיער הראש הוא בכלל ההיתר, וסיים שצריך עיון קצת.

וכן הביא בשעה"צ לעיל (סי' תקלא ס"ק טו) בשם המג"א, שגזירת הספורת לא היתה כי אם בראש ולא בשאר איברים.

8) וכן לענין גזיות צפרניה, מתבאר מדברי הרמ"א לעיל (סי' תקלב ס"א) שדין האשה כאיש, ורק לצורך טבילת מצוה מותרת לגזו ציפורניה.

[ביה"ל ד"ה כל תכשיטה]

שָׁהָה צָרַף הַגּוֹף הוּא⁽⁹⁾ וְכַעֲשֵׂה אֶבְרָכָשׁ, וְלִפְיֵךְ עוֹשֶׂה קְדֻקָּה בְּלֹא שָׂוִי וְקִטְרָתָא בְּהָד⁽¹⁰⁾.

9) וכן לענין העמדת וכניית הנור חימום בחורף לצורך חימום הבית, כתב במשניב לעיל (סי' תקמ"א ס"ק יט) שצריך שצורך הגוף הוא, מותר אפילו במעשה אומן, אכן בשעה"צ שם (סי' טו) העיר, שיש לענין בזה מהדין המבואר לענין עשיית מרחץ במועד שלדעת הרא"ש הותר רק במעשה הדייט, ודילק השעה"צ שחימום הבית הותר משום שסברת הכל חולים אצל צינה עדיפה יותר, ומימ הניח ב"ע.

ולענין תיקון משקפי שמש במועד, כתב בשו"ת אגרות משה (א"ח ח"ג סי' עח) שאם הדבר נחוץ לאדם מחמת שעיניו אינן בריאות ועלולות להיזק מהמשמש, מותר לתקנם במועד, אבל אם כוונתו בהרכבת המשקפיים לתענוג בלבד, אסור לתקנם במועד, ולענין תיקון משקפי ראייה, דעת הגר"ש אלישיב (ספר הזכרון מבקשי תורה חול המועד עמ' תע) שאם אינו יכול בלעדיהם מותר לתקנם במעשה אומן, ואם רק משפרים את ראייתו, מותר לתקנם רק במעשה הדייט, וכן דעת הגר"ש קרליץ (חוט שני חול המועד עמ' רכב).

ולענין תיקון מכשיר שמע, דעת הגר"ש אויערבך (שש"כ פס"ו הע' פח) שגם הוא בכלל ההיתר של צרכי הגוף, אולם תיקון טלפון או משקפת אינו בכלל צרכי הגוף, ואף על פי שהגוף נהנה לשמוע ולראות למרחקים, מימ אין הצורך בכלים אלו תדיר אצל כל אדם.

10) וכן לענין היתר מלאכת אוכל נפש, כתב לעיל (סי' תקלו ס"ק טו-יג) שכל מלאכה מותר לעשות לצורך אוכל נפש ואפילו בסירחה רבה, וגם אם יכול לקנות תבואה בשוק אך רצה לקצור תבואה משלו, אין מניחים אותו לקנות אלא רשאי לקצור ולעשות את כל המלאכות הנדרשות לצורך אכילתו במועד, וגם לענין המוכות מלאכתו במועד, כתב השו"ע לעיל (סי' תקלג ס"א) שלא גזרו עליו במלאכת אוכל נפש.

סִימָן תְּקוּמוֹת

דִּין מִי שְׂמַחַת לֹו מֵת בְּחַל הַמְּוֹעֵד

[משניב ס"ק א]

שֶׁלֹא יִשְׂמַחַת הַמֵּת בְּרַחוּב⁽¹⁾ וְיִבְאוּ לְהַסְפִּידוֹ⁽²⁾.

מילואים הלכות הל המועד סימן תקמג תקמו המשך מעמוד 10

שאסור לבנות בית כנסת במועד כיון שאינו צורך הגוף, אם כן הוא הדין שאסור לכחוב ספר תורה, והוסף הביה"ל, שגם לדעת הגר"א יש להתיר להגיה ספרי מקרא ומגרא כדי ללמוד בהם, משום שהוא דבר האבד, וכן כתב לקמן (סי' תקמג ס"ק ח) לענין האיסור להגיה ספר במועד, שאם ימנע מלהגיה יגרם לו הרבה להימנע מללמוד, מותר להגיה כיון שהוא דבר האבד שלא ילמד.

רמב"ם שהתיר לצבוע קירות בית הכנסת שנשרף במועד, וביאר הגר"א קרליץ (שם) שהיינו משום שזה צורך המועד וצורך מצוה.

9) אמנם, לענין כתיבת ספר תורה במועד לצורך הקריאה בו במועד, שהתיר הר"ע לקמן (סי' תקמג ס"ב), הביא הביה"ל שם (ד"ה דצרך המועד) שהגר"א כתב שלפי דברי הרמ"א כאן שפסק כדעת הרשב"א

הלכות הל המועד סימן תקמו תקמו המשך מעמוד 10

13) אכן, לענין ימים שאין אומרים בהם תחנון [כל הימים], כתב בשע"ח לעיל (סי' תב ס"ק א) שאין נוהגים להספיד בהם [החן מתלמיד חכם בפניו], אף שמצד הדין אין ההספד אסור בימים אלו [אבל בערב שבת וערב יום טוב שמצד עצמם הם ימים שאומרים בהם תחנון, ורק לאחר חצות אין אומרים, יתכן שיותר להספיד בהם].

14) כיון שאין אומרים אז תחנון, ובכל הימים שבהם אין אומרים תחנון אין אומרים צידוק הדין (רמ"א יו"ד סי' תא ס"ז ולעיל סי' תב ס"ב ובמשני' שם ס"ק ד), ובטעם המנהג שלא לומר צידוק הדין כשאין אומרים תחנון, כתב המשני' לעיל (שם ס"ק ג) לענין ראש חודש, שצידוק הדין מרגיל להספד [וכן משמע מדבריו לקמן ס"ק כו], ומטעם זה לכאורה אין לאומרו גם בכל הימים שבהם אין אומרים תחנון, כיון שאין נוהגים להספיד בזמנים אלו, וראה בה"ע הבאה, ועוד, שצידוק הדין הוא גם תחינה, ואין לאומרו כמו שאין אומרים תחנון.

15) ומי' לא החליט לאיסור כדאי, וכתב כן בלשון יצ"ע וראפ"ש, [ואף שאיסור צידוק הדין הוא מטעם שמרגיל להספד כמבואר בה"ע הקדמת, ואם כן קל חומר שאין להספיד ממש, יתכן שטעם זה שייך רק בראש חודש וחול המועד שדינם כיום טוב, ואסורים בהספד מניקה הדין, ולכן גם אין לומר בהם צידוק הדין שמרגיל להספד, אבל בערב שבת וערב יום טוב יתכן שהספד מותר, ורק לומר צידוק הדין אסור, משום שנחשב כתחנון כמבואר בה"ע הקדמת]. וראה שו"ת יד אליהו (מלוכלין, סי' טו) שמתיר להספיד בערב שבת אחר חצות, וכן דעת הגרי"ש אלישיב (שו"ת ישא יוסף או"ח סי' מג) להקל בשעת הצורך להספיד בערב שבת אחר חצות, והגר"ש אויערבך (הליכות שלמה פרי"ט ארדות הלכה הע' 89) הורה שאין מספידים בערב שבת אחר חצות.

16) וכן לומר עליו צידוק הדין, כתב לעיל (סי' תב ס"ק ד) בשם הט"ז שיותר לומר צידוק הדין על אדם גדול שמת, אפילו בימים שבהם אין אומרים תחנון [חן מראש חודש, חטבה ופריים שנכחו בתלמוד].

17) ובפי' שביאר בשע"ח (סי' קד) מטעם שאין בזמנים דין תלמיד חכם, ולענין לדרוש בשבחו של תלמיד חכם בחול המועד, ראה משני' לקמן (סי' קז), וראה בדעת תורה (סי' ט"ב) שהביא שהא"ר (סי' תכ ס"ק ב) כתב שדעת הלבוש שלענין זה אף בזמנים יש דין תלמיד חכם, שהרי כתב (סי' תרע ס"ג וסי' תרצו ס"ג) שמותר להספיד תלמיד חכם בפניו בחנוכה ופריים [אך סי' הא"ר שם, שיתכן שבחול המועד מחמירים יותר שלא להספיד תלמיד חכם בזמן הזה, וראה ח"י אדם (כ"ל ק"ח סי' ט"ז)], הביא עוד שבשו"ת תשובה מאהבה (ח"א סי' ד) פסק שגם בזמנים מותר להספיד תלמיד חכם בפניו בחול המועד, והגר"ש דבליצקי (הערות בסוף ספר פני ברוך) כתב שאם הנפטר וזה גדול הרור, מספידים בפניו אפילו בחול המועד שאיסור הספד בו הוא מצד הדין ולא רק ממנהג [וכן נהגו שהספיד את הגר"מ פיינשטיין בפריים, אף על פי שאסור או להספיד כמבואר בשו"ע לקמן (סי' תרצו ס"ג)].

להספידו, כיון שאין ההספד מתעורר בלבו כל כך, ועוד שכבוד התורה רוחה כבוד הרגל [וראה פתחי תשובה יו"ד סי' שמו"ז ס"ק א שטעם זה של כבוד התורה אינו אלא לסייף בעלמא לטעם הראשון], וכתב השע"ח תשובה שצ"ע בזה וקשה להתיר אם לא במקום שנראה שיש בזה צורך שעה, ובאגודת או"ח (קנ"ו אלו"ן בכות דרוש ו) כתב, שאם קרובי הנפטר אינם נמצאים בשעת ההספד, מותר להספידו אף בתוך שלשים לחג, כיון שאז ההספד הוא בעיקר כדי לעורר את העם לתשובה, וכן כתב החכמת אדם (כ"ל קנ"ה סי"ט), וראה שו"ת חמד (מערכת אבילות אות פ"ט) שהסכים לדבריו, וכתב שכן נוהגים שמספידים על שמעתי גדול שנפטר, וכן הורה הגר"ש אויערבך (הליכות שלמה פרי"ט פ"ט ארדות הלכה הע' 92) להתיר להספיד את הגר"מ פיינשטיין אף בימים שלאחר פטירתו, אף שהיה בתוך שלשים לפטת, משום שגדול הרור שאנו, וגם משום שלא היו האבלים בארץ ישראל.

[משני' ס"ק ז]

מקל בראש-השנה (יום-כפורים) וכו', (ש"ך ה"ש ג' ל"ל מ"ת ר"א).

10) ובטעם הרבה כתב שם, שלדעת רב שהאיסור הוא משום שיוציא על כך את המעות שהכין לצורך הרגל ולצורך שמחת יום טוב, והאי מותר, כי בראש השנה אין מצות עליה לרגל, וגם שמחת יום טוב לא שייך בראש השנה [אכן לקמן (סי' תקצו ס"ק א) כתב שגם בראש השנה יש מצוה של "שמחת בחגך"], ובפרט כיום ספור שהוא יום תענית, ואילו לדעת שמואל שחששו שיבוא להספיד ברגל, גם ראש השנה ויום כיפור בכלל זה, כיון שאסורים בהספד, אך כיון שבגמ' שם לא אמרו שנפקא מינה בין רב ושמואל לגבי ראש השנה יום כיפור, מוכח שגם לשמואל מותר, יש להקל להלכה באיסור זה שאינו אלא מדרבנן.

11) משמע מדבריו שמותר להספיד בכל חודש אלו, אף בימים שהם תוך שלושים לחג הסוכות, וכן כתב בשו"ת עולת שמואל (סי' עז), וביאר שכיון שכבר מוכיח בימים אלו בחפילות ובקשות, והמרה בבכיה הרי זה משובח, וגם מוכיחים משמות צדיקים וקדושים בפיוטים ובסליחות, אין חשש במה שמוסף הספד באותם הימים, אכן, האגודת או"ח (קונטרס אלו"ן בכות דרוש ו) כתב שאין להספיד אלא בתחילת החודש שאי"ת תוך שלושים יום מחג הסוכות.

[משני' ס"ק ה]

קנ"ו שהוא לו חן-שעה¹².

12) ואף להספיד שלא בשעת ההלילה כגון בנמר השבעה, דעת הגר"ש אויערבך (ששי"כ פס"ה הע' רצו) שאם מת תוך שלושים לרגל מותר להספידו, כיון שכבר קבעה בלבו מרירות המת לא יתוסף לו צער על ידי ההספד.

[ביה"ד ד"ה שמות]

בערב שבת, צ"ק ע"ן א' ע"ת להספיד¹³ וכו', צידוק הדין בערב-שבת וצ"ק יו"ט וכו' אחר תענית¹⁴ כו', כן הוא לענין הספד¹⁵, אם לא לתלמיד-הספד¹⁶ וכו', אפילו על תלמיד-הספד¹⁷.

הלכות חל המועד סימן תקמו תקמו

הבן: ה' *עושה אשה * קל תכשיטה במועד. כוחלת ופוקסת (פרוש, יב) מחלקת שערה לקאן ולקאן, רש"י) ומעברת סרק על פניה וטופלת עצמה (יג) בסיד וכיצא בו, (יד) * והוא שתוכל לסלקו (טו) במועד. (טז) ומעברת שער מבית השחי ומבית הערוה, בין ביד בין בכלי, (יז) ומעברת (י) סכין על פדחתה:

תקמו דין מי שמת לו מת בחל המועד, וכו' י"ב סעיפים:

א' חל המועד אסור בהספד ותענית. לפיכך אין מניחין את המטה ברחוב, שלא להרגיל את ההספד. (א) ומטעם זה אין מוליכין את המת לבית הקברות עד שיהיה הקבר מתקן: ב' ג' ששים מענות, דהינו שכלם עונות פאחת, אבל לא מקוננות, דהינו שאחת מדפרת וכלן עונות אחריה, ולא מטפחות, דהינו להכות קף על קף. ג' קבר המת, אף לא מענות: ג' [א] דכל שלשים יום לפני המועד (ב) אסור להספיד (ג) * על המת שמת לו לפני שלשים יום (ד) קדם המועד. והאפלו אם יש לו הספד בלא זה, כגון שמת לו מת בתוך שלשים (ה) * שמתר לספרו אפלו מת ערב הרגל, (ו) אסור להספיד עמו על המת שמת לפני שלשים יום קדם המועד: ד' מי שבא לו (ב) שמועה בתוך שלשים

באר היטב
בחל המועד אבל בדי"ט אסור, כ"כ בא"ז: (1) סכין, כלומר, שמעברת השער בסכין:
(ב) שמועה, דק"ו לה קאלו מת תוף למ"ד יום:
קמ"ב דזקא על פת' דמריד לכה טובא כו', אבל אם אינו מוח' אלא שמספידו בשכל כבוד תורת' אינו סתמור ההספד בלבו כי"כ ולא מלשון, ועוד י"ל, דבבב' המורה דוקא כבוד הרגל כו', ע"ש, והנראה לעשות מצעה כנה אם לא במקום שרצה שיש צורך פתחיה שם:

משנה ברורה

[אחרונים]: ה' (יב) מחלקת שערה, ויש שפרשה, שעושה כמין צבותות, והתוספות פרשו, שנותנת חוט של בצק על פניה כרי להאדים הבשר: (יג) בסיד, להשיר השער ולעזן הבשר: (יד) והוא וכו', אפ"ד קא"י: (טו) במועד, הטעם, שכל שהיא טופלת בסיד מצדה היא שגוול הוא לה, אלא פינן שעמיתה הוא לה כששלק הסיד, על-כן מתר מפני ממתת יום טוב שתהיה אחר פה: (טז) ומעברת שער מבית השחי וכו', אבל מראשה? אסור גלות ותספדת בחל המועד כמאשה כמו באיש? [הגר"א ומ"ג]: (יז) ומעברת סכין, כלומר, שמעברת השער בסכין:

א' (א) ומטעם זה אין מוליכין וכו', רוצה לומר, פ"י שלא ישתתה המת ברחוב: וכו' (ב) אסור להספיד וכו', שאין המת משפתח מן הלב (ב) עד אחר שלשים יום, ואי יספידו פחות משלשים יום לפני הרגל וכו' על-ידי זה לקבות ולהצטער ברגל, דערוין לא שכתו, ואפלו אם המספיד אינו נוטל שכר עבור זה (ג) רק בחנם לשם מצוה, גס-כן אסור. (ג) ואין נפקא-מנה בין אם המספיד הוא אדם אחר או אחד מן הגנשים שמטל עליו אבלותיו: (ג) על המת שמת לו לפני שלשים יום, ואפלו (ד) על תלמיד-חכם שמת, ובתשובה עולת-שמואל מתיר לצשות הספר על אדם גדול אפלו על שמועה רחוקה? אם לא היתה שעת-השער מקנה, וכן מצד גנחל-אשכול, ע"ן שם. וע"ן בשערי-תשובה: (ד) קדם המועד, וק"ם ראש-השנה ויום-כפור אי חשיב כרגלים לענין זה צריך עיון [פ"מ], ובישועות-יעקב מקל בראש-השנה ויום-כפור: וע"ן פתורת-אדם במה שמביא בשם רב נסים גאון שכתב שגוול אלו מפר"י: (ה) שמתר, מפני שהוא לו תדשעה? והמרידות קבוע לו בלבו ואינה מתוספת בפשיל ההספד, וזה מפר (ה) אפלו אם המספיד נוטל שכר, ואפלו על שאר כל אדם שאינו תלמיד-חכם: (ו) אסור להספיד עמו וכו'.

שער הציון

(ב) גמרא: (ג) ט"ז, והינו לדעת שמואל? דקסוקי ממה ראשונים קוטה, וקאמת לפי מה דביא בבית-יוסף בשם הרמב"ן דאף הוא מודה במת תוף ל' לרגל שמתר להספידו אף דסבר טעם המשנה הוא כבב', אין ראיה מהשלחן-ערוך דקסק פלשמואל, ואף תא דקצ"ח ג' וסע"ף ד' ניהא לדעת הרמב"ן גס-כן, ע"ן שם טעמ' פורת-האדם. אכן באמת רב ראשונים פסקו כשמואל, ולא הפה הרמב"ם ותרמב"ם וסמ"א וטרא"ש והרשב"א ומהמקי"י ומהעמיק פס"ן דברי הרמב"ם, ובאשכול משמע גס-כן שבעד זהות כשמואל, והפוקקים קרב הוא רק הרי"ף בריאות והתוספות והרשב"א: (ג) פרי-מנחות: (ד) מטעם דאין מומנן דין תלמיד-חכם, פ"ן משמע פרי-מנחות, וטעם המקלח, דנהי דאנו תוספין זה לענון שלא להקל אף במועד צמא, דמדינא דקמא הוא סתם תלמיד חכם, על-פ"ל פנים שלא להחמיר אף קדם הרגל שפא' כבוא לעורר צער במועד, בודאי אף כנה אנו מתייקין לון לתלמיד-חכם: (ה) פרי-מנחות ופשוט:

